

כך - לחמנו

סיפור לחימתה

של פלוגה ז'

במלחמת יום הכפורים

ד ב ר ה מ ג " ד

נתקל אני בקושי לכתוב על פלוגה זו מנקודת ראותו של מג"ד. כמג"ד היו תחת פיקודי עוד מספר פלוגות והן, יחדיו, עשו אותה כברת דרך, אותה מערכת לחימה ועברו כמעט אותם הארועים.

ובכל זאת, שני דברים ליחדו חבורה זו:

- זוהי הפלוגה היחידה בגדוד אשר מסגרתה התפרקה, למעשה, עד תם כתוצאה ממספר הנפגעים הרב, והוקמה מחדש לאחר המלחמה.

- מספר הנפגעים בקרב הקצינים וסגל הפיקוד היה הגבוה ביותר.

לשני דברים אלו משמעות עמוקה. הם מעידים על הדוגמא והמופת ששמשו המפקדים ועל רוח הלחימה והגבורה של היחידה והגייסות.

ספור המלחמה של האנשים יסופר במעט בחוברת, על מנת להנציח דמותם וזכרם של החללים אשר במעשיהם ובהקרבתם הביאו לנצחוננו של צה"ל ושל העם היושב בציון.

מי יתן ולא נזדקק שנית לדוגמא כזאת של הקרבה וגבורה, אך אם שוב יאלצונו לצאת לשדה הקרב - לא נשכח ולא נכלים את פני יקירינו שבמותם צוו לנו את החיים.

נחנך את הדורות הבאים לאור גבורתם של הנופלים וביחוד של אותה חבורת בערים נפלאה אשר רוחם וזכרם נשקפים אלינו מעל דפים אלו.

המג"ד

סא"ל - עוזי

כ' בתשרי תשל"ד - 6.10.74

עליהם / דוד בן-גוריון

אינני יודע בתולדות עמנו שיאי-גבורה ותפארת אדם נישאים מאלה שנתגלו בחייהם ובמותם של הזמירים והדננים והגורים וחבריהם בבקעת הירדן, בעמק יזרעאל, ברמות הגליל, בערבות הנגב, בהרי ירושלים, בחיפה ובתל-אביב.

פרקי חייהם הקצרים והמפליאים בעבודה, בלימוד, במשחקים ובקרבות כאילו נחצבו באגדת פלאים, בדמיון חוזים ומשוררים מני קדם, קשה להאמין שכל אלה ילדי מציאות חיה וקרובה, ושכאן על ידנו, בתוכנו, בימינו - היו השתובבו, פעלו והעפילו עד מרום פסגת הגבורה של אדם עלי אדמות - הבנים והבנות היקרים שהכרנו אותם מראשית ילדותם.

סמויים מעין זר, ואולי גם מעצמם, היו חכויים בכפירי ישראל, אלה גבזי תום ויפעה, גבורה ואהבה, רוך ועוז, ואולי רק לאמהות בגלה שמץ מהם. ובבוא הרגע הגדול והמכריע - דרכו הנערים עוז, ומעל עקידת המולדת ביגר דמם הטהור, וחייהם הפורחים נגדעו באבם, וכבה זיק עלומיהם למען קוממיות ישראל...

אפס זוהר - גבורתם יעמוד לעד ותפארת חייהם המקוצרים תבהיק, לדורות הבאים.

ומעל דמות הנערים והנערות היקרים יזרחו דמויות ההורים. כפירי ישראל מופלאים אלה לא בולדו מסלעים ומאלונים. לביאות ואריות היו הוריהם, והורים יקרים אלה הם שנתנו לדורם ולעמם הזמירים והדננים והגורים ורבים כמותם, שעצמותיהם טמונות בכל רחבי ארץ וגם במצולות ים.

נתיטמו אמהות, אבות, תיבוקות, אהובות, אחים, אחיות וגם חברים וחברות. אפס לא יתום הדור שבנים והורים כאלה קמו לו. מה קדושה האדמה שרגלי לוחמי-ישראל אלה דרכו עליה!

י ו מ ן ה מ ל ח מ ה ש ל " ז מ ז ם "

=====

יום כפור התשלי"ד עמד להיות מן הסתם - עוד יום כפור ... כמצוות אנשים מלומדה - לשבת עוד פעם יום תמים בבית הכנסת ולבהות בחלל כדאשתקד, כלפני שבתיים, כמן היום שאני זוכר את עצמי...

אלא שהפעם היה הכל שונה "משהו" עמד בחלל האוויר. מן הבקר נראו מכוניות צבאיות ואזרחיות שאצו-רצו ברחובות לגייס אנשים. אפילו גבאי בית הכנסת הביך שיש משהו חשוב יותר ממכירת "עליות" ונראה מודאג.

שוחחתי עם אביו של אחד מחברי, המועסק כמשגיח כשרות בצה"ל, שגויס למלואים לפני יום כפור. מתוך דבריו הבנתי שדאגתו נובעת מהמחשבה שעל בנו-יקירו תהיה מוטלת החובה לבלום את הצבא הפולש כולו במלחמה שזה עתה החלה כפי שנודע משידורי הרדיו. הרגעתי אותו, שבדרך כלל פגזים אינם נופלים לתוך סירי הבישול דווקא. אולם, הוא המשיך לדאוג שמא במהומה הגדולה תפול כף של בשר לסיר חלב...

התחיל הגיוס. אנשים הוצאו מבית הכנסת בזה אחר זה. עד צאת היום הקדוש לא קראו לי והרגשתי כ"ג'ובניק חטר תקנה". ב-8.00 בערב הגיע תורי והלכתי לנקודת המפגש. לאחר מספר שעות הגעתי לבסיס "שדה-תימן". הטנקים חכו לצוותים שיאישו אותם כאשר התחמושת והזיוד מוטלים לפניהם. התארגנו עד שעות הבקר.

עם עלות שחר היום החדש יום א', ה-7.10, יצאנו לדרך על גבי זחלים. תשעה במספר. הכוון הכללי היה רפידים. היינו הפלוגה השניה של הגרוד שיצאה לדרך.

- הרכב הפלוגה: מ"פ - חיים (כיון שגירא עוז, המ"פ במקור, היה בחו"ל)
סמ"פ - קנצוקר משה
מ"מ אחד - מוטי זילבר ז"ל
מ"מ שניים - ויזל משה
מ"מ שלוש - איבי רותם

לא התקבלו הוראות מיוחדות לגבי מיקום האויב ולגבי העמדות שנצטרך לתפוס. נענו בלילה על כביש הרחב מכיוון רפידים בואכה טסה, כשהמשימה של הגרוד לאבטח את הצומת מכוון מערב. מטרה נוספת - תדלוק הטנקים ומגוחת האנשים. לא כל הטנקים נעו בקצב אחיד. הטנק של אייבי והטנק של פומושניק פיגרו לאורך כל הדרך ופלטו עשן שחור. הזחל"מ של החוליה הטכנית פיגר אף הוא ואבד את הכיוון, והמשיך דרכו עד צומת "לקקו". עקב החשכה לא הבחינו כלל כי הגיעו לשטח ה"חיה הסינית".

בשעות הראשונות של ה-8.10 מצאה אותנו הפקודה לנוע צפונה על כביש הרוחב עד טסה, ומשם מערבה, על ציר "עכביש", כדי לתפוס את רכסי "חמדיה", שם היה עלינו להעריך לקרב בלימה.

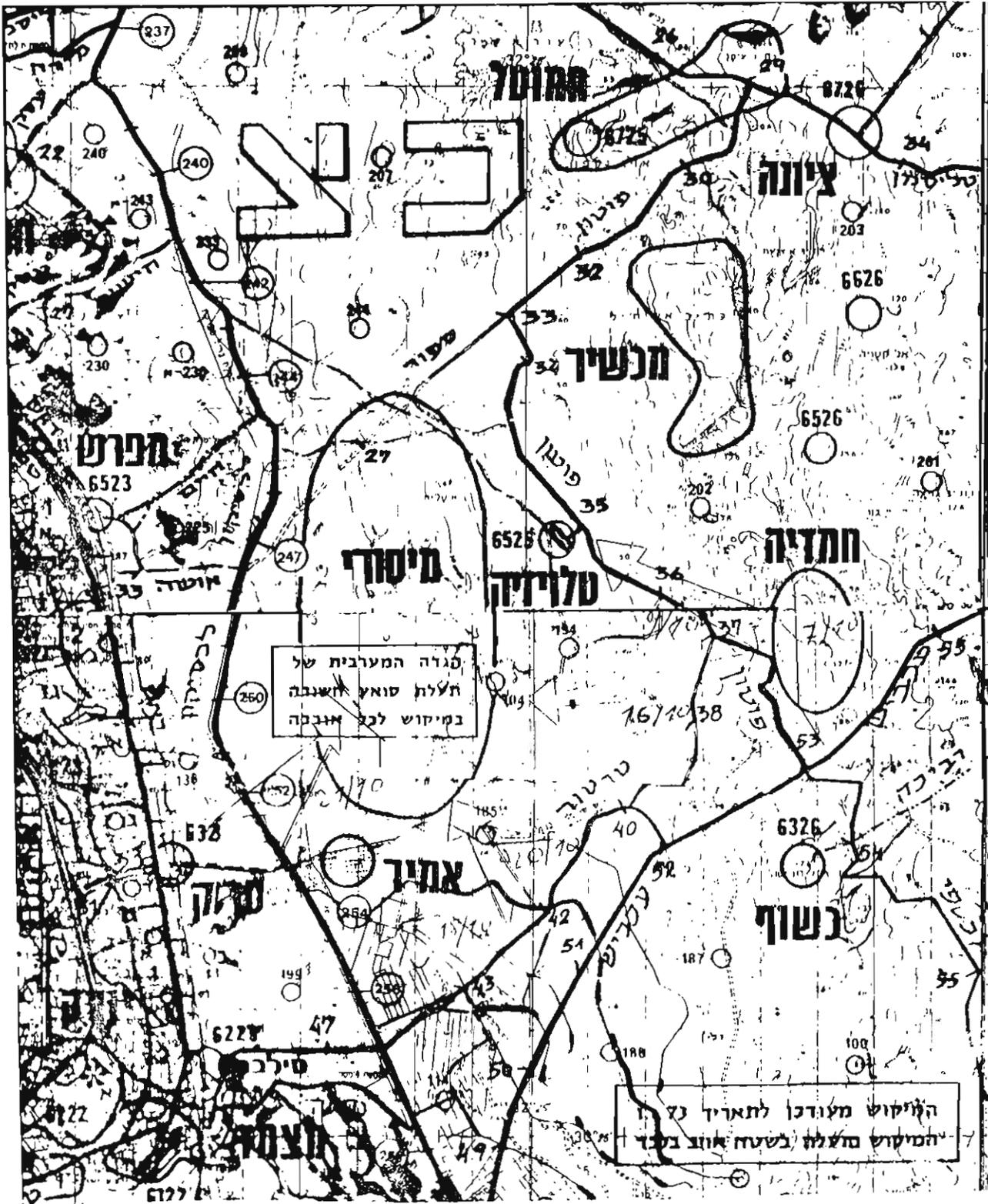
בשעות הצהריים שמענו ברשת את קולו של גיורא, המ"פ שהגיע מחז"ל במטוס ישיר. עמו היה כח בן 3 טנקים. חיים הקים קשר עם גיורא, ושניים מתוך שלשת הטנקים הצטרפו לפלוגה. יחד עם גיורא הצטרף אז שמעון ועקבין ז"ל. נתקבלה פקודה לרדת מהעמדות בחמדיה ולנוע במהירות על ציר הרוחב לכזון דרום עקב חשש של רכוז מאמץ כח מצרי שם. מאוחר יותר, בוטלה הפקודה וחזרנו לעמדות חמדיה, בפקודו של גיורא.

שחר ה-9.10 מפציע. מתפתחת התקפה של כח טנקי האויב. הגדוד נפרס בעמדות בחמדיה ושובר את ההתקפה בצורה מוצלחת ביותר, זאת - למרות התקפת הארטילריה והקטיושות רבות העוצמה, לאחר שעות של לחימה. כאן יש לציין את מחלקתו של זילבר ז"ל, שהתקדמה מספר מאות מטרים קדימה והשמידה כלים של האויב מן האגף השמאלי.

ההצלחה שהושגה מרובנת את הדרג הפוקד לנצל זאת ולכבוש את התעוז הנקרא "טלויזיה", 4 ק"מ צפונית-מערבית לחמדיה. הגדוד נערך להתקפה כשפלוגה ו' תוקפת מצפון, פלוגה ז' במרכז ופלוגה ח' מדרום. כבר בירידה מרכס חמדיה נפגע טנק בפקודו של משה כץ ונהרג יצחק ביטרן ז"ל. שאר אנשי הצוות פינו עצמם אחר-כך לאחור, בעזרת הטנק. תפסנו את קו טלויזיה וקצת מערבה ממנו עמדנו בעמדות כאשר הכוחות המצריים נראו נסוגים. הטנק של זילבר ז"ל נשחט על ידי חיילים נע"מ מעט צפונה משאר הטנקים. תוך כדי תנועה שיגרו המצרים מספר רב של טילי נ"ט ואז נתקבלה הפקודה לשוב לקו "חמדיה" בדרך חזרה הציב האויב לגדוד מארב טילים. ממארב זה נפגעו 4 טנקים. הראשון, של המ"פ גיורא שבו כטען קשר היה ועקבין שמעון ז"ל, כנהג רזט נחום ז"ל, וכתותחן דובדבני אריה.

הטנק השני היה של מוטי זילבר ז"ל. על הפגיעה מספר אחד מאנשי הצוות: "חטפנו טיל בזחל. בסענו 100 מ' לאחור ואז נפרס הזחל היינו מול גבעה. קראנו לעזרה לטנק של אריאל ז"ל. מוטי עבר לטנק של אריאל והאחרון עבר לטנק של מוטי. גהלנו קרב במשך שעה ולא שמענו את פקודת הנסיגה שנתקבלה כקשר. הטנק התקין שבינינו הגיע לטנק הפגוע וניסה לגרונו - אך ללא הצלחה. אז עבר צוות הטנק הפגוע לטנק התקין ונסענו עד ל"טלויזיה". בפינה המערבית של התעוז חטפנו טיל נ"ט בצריח, שגרם למותם של גולדהרט, הולנדר, דוד ישי, מוטי זילבר ואמנון אריאל - יהי זכרם ברוך. לבסוף, בשעות הלילה המאוחרות, חילצנו והועברנו לעבר הגדוד."

מפת הלחימה

הטנק הנוסף שנפגע נפרס זחל היה של חיים. לאחר שירד הצוות לבדוק את המצב קבל הטנק פגיעה נוספת בצריח ונרלק. הצוות חולץ ע"י הטנק של ויזל שהיה צמור כל הזמן לחיים.

נחלצנו מ"טלויזיה" לאחר ותפסנו שנית את חמריה. היו אלה רגעים קשים. רגעים בהם לא ידענו מה גורלם של אלה שלא חזרו עמנו, וקשה עוד יותר היה לשמוע מאוחר יותר שהם לא יחזרו עוד.

חיים כמ"פ, התחיל לארגן את הפלוגה מחדש. בלילה נסענו להתארגנות על ציר עכביש, למנוחה קצרה, ובבקר תפסנו שנית עמדות על חמדיה.

בבקר ה-10.10 נתקלנו בהטרדות ארטילריות רציניות מכוון רכס "מכשיר". זיהינו כוחות אויב מתקדמים והחלפנו איתם אש שנמשכה כל היום ולמחרת.

שחר ה-12.10 - ארגעה. הגיעה יחידה מחליפה שאיפשרה לנו לנוע לאחור - למנוחה ולהתארגנות. באותו בקר היה קורט ישראל, שהיה אז 3-ב עם זחל פרוס וצוות תשוש לאחר עבודה מאומצת במשך הלילה. מספר אהוד: "בבקר השכם, כאשר כל אחד מאתנו מונח בתנוחתו המעוותת בתוך הטנק ועודד שומר בחוץ, קרבים אלינו 18 אנשי קומנדו מצריים ונשקם עליהם. הם משוחחים בקול רם גם בהתקרבם אלינו, כאילו שהיינו כוחותיהם. עודד מעיר אותנו. הוא ופישר יורדים אליהם, ופורקים מעליהם נשקם וציודם. פישר מצעידם מול התותחנים הסמוכים וזוכה לתהילת נצח. אנו לוקחים מעליהם שלל - כידונים של אנשי הקומנדו. לאחר מכן שומעים ברדיו כי כוחותינו שבו מספר אנשי קומנדו מצריים לאחר חילופי אש. אך האש היחידה שנפתחה בשטח היתה אש הסיגריה של פישר..."

בצהריים הגיעה הפלוגה לכביש הרחב והתארגנה למנוחה. החבר'ה התקלחו ואכלו, ו"נכנסו" למנוחה למשך 24 שעות.

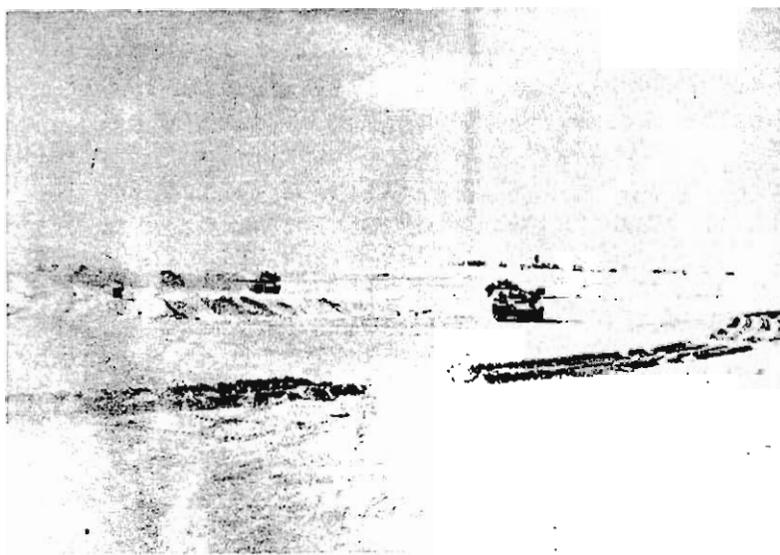
שעות הבקר המאוחרות של ה-14.10 מוצאות את הגדוד כשהוא נע לאזור "ינשוף", לתצפיות לעבר המסדרון שיועד למעבר אל הגדה המערבית של התעלה (המסדרון בין הארמיה השניה לשלישית). תוך כדי תנועה לעבר העמדות הותקפנו על ידי שישיית מטוסי מיג-19 והצלחנו להודיד אחד מהם. לאחר שצפינו מספר שעות חזרנו לעמדות על חמדיה. בדרך נהרג יואל בן-יהודה ז"ל.

תחמוש לאחר יום לחימה

על ציר עכביש

החווה הסינית

ב-15.10 התקבלו הידיעות על הצליחה שתוכננה להתחיל בלילה. מטוסי חיל האויר, בהתקפה רבתי, פעלו נגד האויב במשך כל שעות היום על מנת להכשיר את הדרך לצליחה בלילה.

כשירד הלילה, ערכה החטיבה כולה, פעולת הטעייה על אזור "טלויזיה". הגדוד שלנו היה באזור "סגול 194" עד שעות הבקר של ה-16.10.

עם אור ראשון של ה-16.10 התחלנו לנהל אש ולהתקדם לכוון אזור "החוה הסינית", כאשר אנחנו תחת פיקוד חטיבה 14. טנקי האויב היו בטווחים של 4 ק"מ בצפיפות רבה. הצלחנו לשפר עמדות לפנים תוך כדי אש, על מנת לקצר טווחים. תוך כדי שיפור עמדות בשטח המוצף אש אויב, נפגעו שני טנקים מן האגף מתותחי נ"ט. אחד מהטנקים היה של קנצוקר. הוא עצמו נפצע והתותחן שלו שלמה כהן ז"ל נהרג. קנצוקר פינה בכוחות עצמו את הטנק. אז החל לחץ חזק של האויב. נענו מגמה אחת לאחור תוך כדי ניהול אש והשמדת כלי אויב, על מנת לתחמש ולהתארגן, מאחר ובאותו אזור לא היתה אפשרות לעשות זאת.

בבוקרו של ה-17.10 כבר נמצאו כוחות של צה"ל בצד השני של התעלה, אבל אזור המסדרון עדיין לא היה פתוח. הגדוד קיבל הוראה לרדת מחמדיה בפריסה רחבה ולהתחיל להתקדם לכוון מערב. חיל האויר תקף בצורה מסיבית אותו יום. לצוות של קורט הזדמן לחלץ טייס שנחלץ ממטוסו. הטייס משאיר אצל הצוות של קורט מכתב בזו הלשון: "לצבי, אהוד, ישראל, ולמרצ'ל מהטיס חגי תמיר שחולץ על ידם בסיני אחרי שנשט את מטוסו "סופר-מיסטר" שנפגע על ידי טיל- ברגשי תודה שהם יותר מהכל".

עם התקדמותנו מערבה נפגעו שני טנקים, של המ"פ חיים ושל מ"מ 3 - אמיר לותן. קורט נסע לחלץ את הצוות של חיים. בטנק זה נהרג אריה יהודה חן-ציון ז"ל. הטנק עצמו פונה לאחר מכן לאחור. קורט הפך אז להיות מפקד הפלוגה. הטנק של אמיר לותן והצוות חולצו ע"י הנהג. בפלוגה נשארו 5 טנקים בלבד.

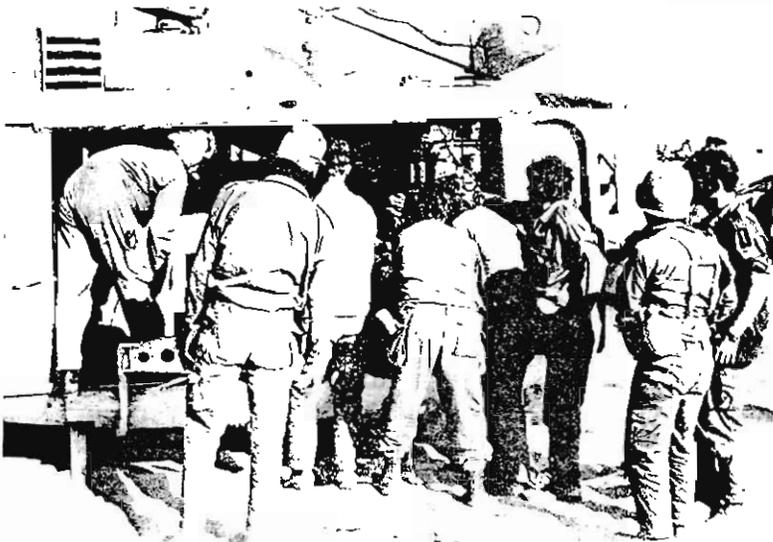
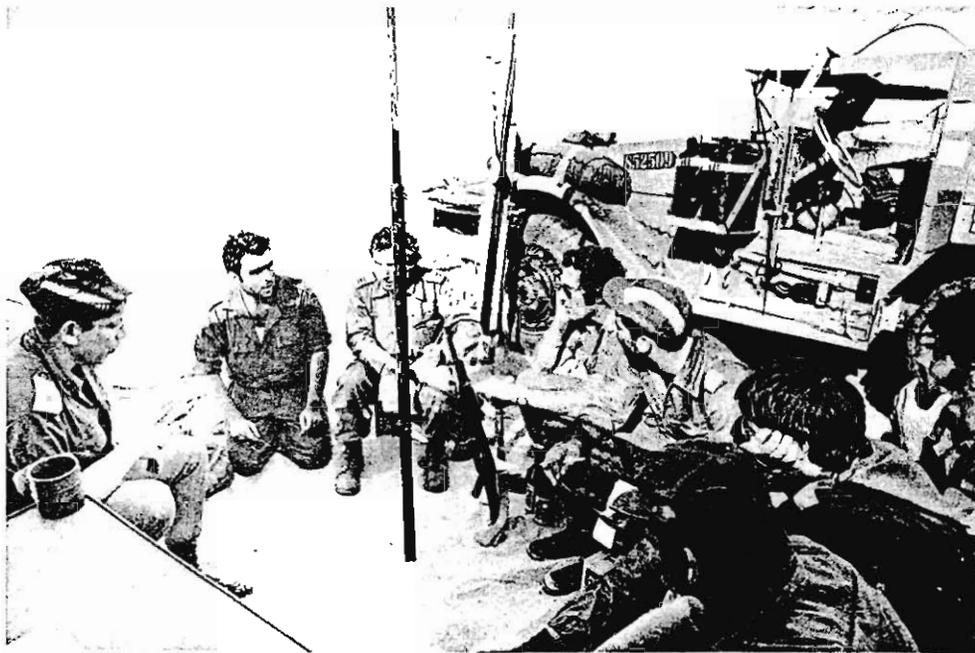
עם שחר ה-18.10 קיבל הגדוד פקודת תנועה לכוון "החוה הסינית". הפלוגה נשארה בעמדות כדי לצפות. תפסנו עמדות ב"סגול 194" במקום לא בוח ולכן שיפרנו עמדות מערבה. קורט, נחמי ודודי נעו, ואילו פימושבניק וויזל נשארו בעמדות-חיפוי. בעליה לעמדות גילינו את כוחות האויב פרושים כשקניהם מופנים מזרחה, כלל לא לכוונו. ירינו עליהם והם ענו לנו בטילים.

בלילה, נכנסנו - חמשת הטנקים - לחניון לילה.

לאחר מספר ימי לחימה
שיחה עם המח"ט

תחקיר עם המג"ד

פנוי בפגעים

בקר ה-19.10 עולה ואנו רואים מרחוק חייל בודד. 3-א נוסע אליו ולוקח אותו כשבו. הוא סרן שהחליט כנראה על סיום מלחמתו הפרטית. בצהריים נוסעים לחמש ולתדלק את הטנקים וחוזרים לעמדות שלנו לפני "טלויזיה". 3-א נע מאחורינו וטיל שנורה מ"טלויזיה" חולף מימיננו ופוגע ב 3-א שנע מטרים ספורים מאחורינו. הטען קשר סמרכו היושע ז"ל נהרג ולא ניתן היה לחלצו מהטנק הבוער. המט"ק והתותחן נפצעו. חשופים לגמרי נענו לאחור וטיל נוסף החטיא אותנו ופגע בגבעה שמאחורינו. חלצנו את אנשי הצוות ונענו אחור לפנותם. זה היה אחד הרגעים העצובים של המלחמה. בשעת החלוצ כשעמדנו חשופים מול מוצב האויב והטנק הבוער מאחורינו, הניח נהג הטנק, היחיד שלא נפגע, את ראשו על דופן הטנק שלנו ובכה. עתה עמדה לפנינו בעית חלוצם של שלשת הטנקים הנותרים. כאשר נע טנק 3-ב לאחור וכבר הגיע קרוב אלינו נורה עליו טיל ופגע בצריחון המפקד. המט"ק והטען נפצעו קל. כאשר נגשנו לכבות שריפה בסל הצריח ראינו שמדף המפקד נחתך בצידו - אנשי הצוות וביחוד המט"ק ניצלו בנס מפגיעה חמורה יותר.

בהתאם להוראותיו של הסמג"ד חולצו שאר הטנקים בשלום, בחסות החשכה ובחיפוי ארטילרי. שיפרנו עמדות לאחור וחנינו שם למשך הלילה כאשר מחלקת חרמ"ש מאבטחת אותנו וגם ההשגחה העליונה מאירה לנו פנים.

ב-20.10 הושארנו לאבטח את הכביש ושוב היה לנו יום של בטלה שהופרע לעתים רחוקות ע"י ארטילריה מצרית מטווחת היטב. התצפית של החרמ"ש כונסת מתחת לטנק שרוף של כוחותינו. פגז מרגמה פוגע בטנק זה אך אינו גורם לנזק.

ה-20.10 הוא יום של פעילות. בבקר מקבלים הספקה בכמות שגודשת את הטנק במזון, ומיד לאחר מכן מתקדמים בכיוון התעלה להתקפה על "מיסורי" - ממערב ל"טלויזיה". מסתערים על מיסורי יחד עם כל הגדוד ועודד מוכיח שוב את כוחו ומשמיד שני טנקים נוספים. טיל מתנפץ מטרים אחדים לפני הטנק של קורט. יותר מאוחר נפגע הטנק ע"י קליע נ"ט שפגע כאפיסקופ הנהג וחזר אל מתחת למגן התותח בין הצריח והתובה. למזלם לא חדר פנימה. מחליפים את האפיסקופ שנפגע, כשפישר שומר לו כמזכרת את המכשיר שנפגע. הפגיעה אינה מאפשרת הנמכת התותח וקורט מחליף טנק. ההתקפה נעצרה. תפסנו עמדות מדרום-מערב למיסורי. מחציתו של הגדוד תחמשה, תדלקה והשאילה תחמושת למחציתו השניה של הגדוד.

ה-22.10. אנו מונים 3 טנקים בלבד, מתוכם אחד לא תקין. עם שחר מחדשים את ההסתערות על מיסורי. מתקדמים ראשונים. קורט בטנק החדש שלו ואנגל בטנק הלא תקין. הם עולים על מוקשים. נתקבלה הוראה לפנות את הטנקים לפני שתעלה השמש. קורט ישראל נותר בטנק 2-א, שהיה הטנק של ויזל, ו"זמזם" נשאר מ"פ כש"פלוגתו" מונה טנק אחד בלבד. התקפת הגרוד נעצרה משום שנתקלו בשדה מוקשים. הגדוד נכנס לעמדות יום. באותו בקר נשלח קורט לאבטח לכיוון צפון כשהוא מצטרף לפלוגה ו' שמפקדה נפגע.

ויזל הגיע עם טנק חדש וכן מגיע שטיבר ממחלקת המח"ט. הפלוגה קבלה הוראה לבוער לעמדותיה מן היום הקודם. באותו הלילה קיימנו חניון לילה יחד עם מחלקת החרמ"ש שבותרה במקום.

בוקר ה-23.10 לאחר שהתפרסנו זיהינו משאית אויב, שטייבר דולק אחריה ומצליח לתופסה. הוא חוזר עם כמה חיילי אויב שבויים.

24.10. הוכרזה הפסקת האש בפעם השנייה.

הפלוגה, הכוללת שלשה טנקים, חזרה לסגול 194 ותופסת שם עמדות. תמו הקרבות.

כשהיה לבו זמן

ראי אדמה / שאול טשרניחובסקי

ראי אדמה, כי הלינו בזבזנים עד מאד!
בְּחִיקָר, מְלוֹן-בְּרָכָה, מְעוֹן סֵתֵר, זֶרַע טָמְנוּ ... לֹא עוֹד.
פְּנִינֵי זְגוּגִיּוֹת שֶׁל כֶּסֶמֶת, זֶרַע חֶטֶה כְּבֹדָה,
גְּרֵגֶר שְׁעוּרָה, חֲתוּל כֶּתֶם, שְׁבֵלֶת-שׁוּעַל חֲרָדָה.

ראי, אדמה, כי הלינו בזבזנים עד מאד:
פְּרָחֵי פְּרָחִים בְּךָ טָמְנוּ רַעֲבָנִים וּבִהוּד,
אֲשֶׁר נִשְׁקַתֶּם הַשֶּׁמֶשׁ מִנְשִׁיקָתָהּ רֵאשׁוּבָה,
מִצְנִיעַ חוֹן עִם יָפֵה קֶלַח, קְטוֹרֶת כּוֹסוֹ נְכוֹנָה.
וְעַד שִׁידְעוּ צֹהָרִים בְּעֵצִים הַצֶּעֵר הֵתֶם,
וּבִטְרָם רוֹז טַל שֶׁל בֶּקָר בַּחֲלוּמוֹת-אוֹר נִבְטָם.

הֵא לָךְ הַטּוֹבִים בְּבִינֵנוּ, נֶעֶר טֶהַר-חֲלוּמוֹת,
בְּרִי לֵב, בְּקִלֵי כַפְלִים, טֶרֶם חֲלֵאת אֲדָמוֹת,
וְאֵרֶג יוֹמָם עוֹדוֹ שְׁתִי, אֵרֶג תְּקוּוֹת יוֹם יָבֵא,
אִין לָנוּ טוֹבִים מִכֹּל אֱלֹהִים. אֵת הֲרֵאִיתָ? וְאֵיפֵה?

וְאֵת תְּכַסִּי עַל כָּל אֱלֹהִים. יַעַל הַצִּמְחָה בְּעֵתוֹ!
מֵאָה שְׁעָרִים הוֹד וְכֹחַ, קֹדֶשׁ לְעַם מְכוֹרְתוֹ!
בְּרוּךְ קֶרְבָּנָם בְּסוּד מוֹת, כִּפְר חֲיֵינוּ בַּהוּד ...

ראי, אדמה, כי הלינו בזבזנים עד מאד!

אמנון אריאל ז"ל

א מ נ ו ן .

אמנון נולד בבאר-טוביה. ינקותו וגמילתו עברו עליו בעין חרוז, ושתיים עשרה שנות למוד וחיים עשה בחיפה.

לאחר שסיים שרותו בצה"ל החל לרקום תכניות לעתיד, שקרמו אט-אט עור וגידים. הוא נשא אשה, הקים בית בישראל וצפה להיות אב לדור רביעי בארץ.

לכאורה - אחד מרבים. ובכל זאת, שונה ומיוחד היה בעינינו. אמנון פיתח מערכת יחסים יפה ומיוחדת עם כל קרוביו ומכריו. שעות רבות הקדיש לטפוח גינת סבו ויחד נהגו לשחק בשח-מט. כחופשותיו נסע אל דודו בכפר, שם התחשל, שריריו מלאו ורוחו נתחזקה. עם אמו היה נושא סלים מהחנות, חובק כתפה ומשתפה בחוויותיו ובלבטיו - כחברה היתה לו.

אמנון העריך מאוד את אחיו. את כשרונותיו הטכניים ואת דרכו בעבודה, ועודדו להתמיד בלמודיו. את האחות הקטנה היה נוטל עמו בנסיעותיו ומעתיר עליה שפע אהבה.

את ביתו החדש שהקים, טיפח אט אט וסייע ביד חברתו לחיים, כדי שתוכל להמשיך ולעסוק בלימודיה.

על יפי נפשו ודרך מחשבתו נלמד משירים שחטא בכתיבתם "למען המגירה" בשנות לימודיו בבית הספר התיכון. אחד מהם נכתב תוך כדי עיונים בספר "איוב".

"כי שטן הוא"

ויאספו מכל עבר צחורי הכנף
לדון כדינו של נדון מנודה
והיטיב הצדק להכריע הכף
ויענה השטן ולזוגתו אין מרפא.

נתחבר השטן עם בת זוגתו
להרע לאדם, לאשתו, לחיתו
וירא האלוה כי רע הדבר
ויקרא אליו כל מלאך וכל שר

שיר אחר מבטא הגיגיו לאחר מלחמת ששת הימים:

ששה ימים

ששה ימים עברו בחתף
ימים ששה קבעו גורל
ימים ששה דמע הנטף
ששה ימים... ונסתם הגולל
הנזכור?

ששה ימים ארך הקרב
ששה ימים נמשך הסבל
ששה ימים נדם לבב
ששה ימים שאלו כתבל
הנזכור?

עיקר עיסוקו של אמנון היה בעבודתו עמי. שנתיים ימים שעבדנו יחדיו נתנו לי ההזדמנות להכיר את שהיה חכוי בו: נתוח בריא של עניינים, חריצות בלתי נלאית, כושר עבודה ואמוץ שרירים ופתרון בעיות בדרך של חשיבה צלולה. אמנון מילא כל משימה שנטל על עצמו ברצינות ועד תם, אך תמיד עשה זאת כחיוך ובחדוות יצירה. נגודים אלו אפיינו אותו, השלימו את אופיו ומילאונו תקוות...

ערב התגשמות התכניות, הלא הוא ערב יום-הכפורים נקטע הכל... וכדרך הדור הזה, אשר בו אבות מספידים בניהם, עולות כי המילים הרודפות אותנו אלפי שנים:

"מי יתן מותי תחתיך".

יעקב
(אביו של אמנון)

יואל בן-יהודה ז"ל

יואל נולד בישראל בשנת 1951 למשפחה מעולי
תימן. הוא התחנך באוירה דתית בתחילה בב"ס
יסודי דתי ואח"כ בישיבה תיכונית של בני
עקיבא.

לאחר שחרורו מצה"ל עבד בעבודות שונות עד
אשר מצא את מקומו כמנהל אזורי של חברה לבניה
"הנדסה בנאית בע"מ". יואל הצליח מאד בתפקיד
מורכב ומסובך זה.

עם חריצותו ומסירותו לעבודה אהב גם לטייל
ולבלות. לחיות טוב.

תפקידו האחרון היה ארגון פרויקט של שני מבני מגורים גדולים. יואל הגיע עד יציאת היסודות
ונקרא לשרות עמו ביום הכפורים.

דבריו של ערו על יואל

אני זוכר את יואל כשפגשתיו לראשונה בסיני, בעת השרות הסדיר. הוא בא אלינו מקורס קצינים,
שלפי דבריו לא רצה לסיים אותו. האמנתי לו. אפשר היה לחוש ביכולת שבו, ובחוסר הרצון להתבלט.
נראה לי כי התכונה הבולטת בו היתה טוב לבו. בשל התפקידים שמלא לא תמיד יכול היה טוב
לבו לבוא לידי ביטוי. יתכן שזה גם היה הגורם שמנע ממנו לסיים את קורס הקצינים.

פשטות ויושר - גם בתכונות אלו הצטיין יואל, והם שנתנו לו את הסמכות של מפקד. הוא היה מסוג
האנשים שהיו מוכנים לעשות הרבה, ולהשאר בעילום שם.

מי יתן ויהיו רבים כמוהו, שידעו לשאת במעמסה הכבדה של קיומנו תוך כדי לחימה מתמדת, ולשמור
תמיד על מבט אבהי וחיוך על השפתיים, טוב לב ומסירות.

אליהו גולדהכט ז"ל

יום כפורים. שעת בוקר. אליהו ממהר לנקודת הריכוז. ההורים מבקשים כי יצטייד בחפצים אישיים. אלי מסרב "תוך שלושה ימים נתגבר עליהם ואשוב הביתה. אל דאגה. אין כח שיעמוד מול צה"ל. אשוב במהרה אין מה לדאוג לי".

אבל אליהו לא שב. נשאר שם ליד הגדר של תעוז "טלויזיה". בן 24 היה בנופלו.

היתה לאלי שלנו, כך מספרים הוריו, ילדות קשה. ב-1957 הגענו איתו ארצה והוא בן 8. לשמחתנו, נקלט פה כביה"ס היסודי על אף השפה החדשה והארץ הלא נודעת. כגמר למודיו

היסודיים בקש לעזור בביסוס המשפחה ויצא לעבודה תוך כדי המשך למודיו העל-יסודיים. בחדווה ראינו אותו גדל צומח ומשתלב בחיי חברה. היה לנו לקרן אור בכח עליזותו, בטוב ליבו ושמחת חייו.

אלי אהב את החיים. אהב את הארץ וכל אשר בה. ירע כל נתיב וכל שביל. הוריו מספרים כי הגיע עמם להסכם כי השבתות מוקדשות לטיולים ולהכרת נופה של ארצנו. פעם יעשה זאת עם חבריו ופעם עם ההורים. ואכן, הוא עשה זאת, מרמת הגולן ועד מרחבי סיני. בלהט ובקצב מהיר כאילו בקש בתקופה קצרה לספוג שמחת חיים מעבר לשנות הגיל המוקצבות לו ע"י הגורל.

"אלי היה אציל נפש ורע טוב" מדגיש חיים, חברו מילדות. "אהבנו אותו מאד" מציין חברו לטנק שמואל. "הוא דאג לכולנו כאב מסור וראש החבורה. כל המשימות שהוטלו עליו בוצעו ביסודיות בדייקנות ובבאמנות".

"אפשר לכתוב הרבה על אלי" אומר השכן לבית "אולם אי-אפשר לתאר כל צדדיו ותכונותיו". אליהו היה אציל נפש, טוב לב, בעל תחושה מיוחדת של צוו פנימי לבוא לעזרת הזולת. סייע לנזקקים בתחומים שונים שלא על מנת לקבל פרס.

אליהו ידע סודם וטעמם של החיים. מחכמה זו העניק לסביבתו, לחבריו, להוריו, למשפחתו. כה טוב היה להיות במחיצתו. והנה בעקד אליהו על מזבח קיום ישראל. שמו מופיע בבית העלמין בהר הרצל בין מאות הבעדרים. אליהו איבנו עוד.

הנוכל בלעדיו? שואלים חבריו.

כיצד נחיה בלעדיו? שואלת המשפחה, ההורים, האח.

תפילה בלבנו כי יהא בכוחם של האב והאם, האח והמשפחה למצוא מקור נחמה בתרומתם היקרה במלחמת יום הכפורים למען קיום החיים של יהודים במדינת היהודים.

ביגון ובגאון נישא את זכרו של אלי שלנו. דוגמת חייו, הקרבתו ונפילתו ישמשו דוגמא, מופת וסמל לדורות הבאים במדינת ישראל בוטחת, שלוהה, בונה ויוצרת חי נצח.

מנחם הולנדר ז"ל

מ ת ו ל ד ו ת י ו

מנחם הולנדר נולד ב-29.10.50. שנות ילדותו הראשונות עברו עליו בכפר חסידים. בשנים אלו היה ילד שובב, פעלתן, עליז ופתוח. שנים אלה היו השנים המאושרות בחייו. גם שהיותיו הרבות במושב מזור אצל דודתו, מושב שהיה מלא בבני גילו, תרמו רבות להרגשת האושר. מנחם היה תלמיד טוב, אהוד על חבריו וקשור מאד לאמו, אביו ואחותו.

בגיל 11 נסע אביו לשליחות באוסטריה ולקח עמו את בני משפחתו. באוסטריה שהה מנחם שלוש שנים וסיים שם את

ביה"ס היסודי. שנים אלו חוללו תמורה גדולה במנחם. אמו, שאליה היה קשור מאד, נפטרה, ומנחם - העליז והפתוח תמיד - הפך להיות מופנם, שקט ולעיתים אף בודד.

בגיל 14 שב עם אחותו ואביו לארץ. בתקופת שובו ארצה החל ללמוד במספר פנימיות וישיבות תיכוניות, אך לימוד בפנימיה ושעות התלמוד הארוכות היו לו לזרא. הוא חזר לכפר חסידים וסיים את התיכון הדתי בקרית-אתא. בשנים אלה החלה להתגבש אישיותו של מנחם - שקט, אך מפתיע לעתים בחוש הומור ציני וחד, מופנם, אך לעתים מתווכח בשצף קצף, אוהב ספורט, שחקן מצטיין בטניס-שולחן, אוהד נלהב של "מכבי חיפה", חובב נלהב של מוסיקה, מוסיקת פופ ומוסיקה קלאסית גם יחד. עם זאת לא נלהב בבלויים. לא מתבלט בחברה גדולה, מעדיף ישיבה בבית וקריאה בספר על בלוי סוער. נוח וטוב לב באופיו, צנוע יחד עם "שחצנות חביבה".

כשסיים את ביה"ס התיכון ב-1968 התגייס לשדיון. עבר טירונות מקצועית וקורס "מט"קים". שירת תקופה ארוכה בתעלה, וסיים את שרותו כסמ"ר - בתפקיד של רס"ל פלוגתי.

יחד עם גיוסו לצה"ל עבר לגור בחיפה.

עם שחרורו מצה"ל החל ללמוד באוניברסיטת חיפה והספיק לסיים שנתיים במדעי המדינה וסוציולוגיה. מנחם היה תלמיד טוב, ורכש לו ידידים רבים באוניברסיטה, ביניהם הרבה סטודנטים ערבים.

שנת 1973 היתה שנת מפנה בחייו של מנחם. מנחם השקט והבישן שלא הצטיין בחזוריו אחרי בנות - נישא. נשואיו לבח"ל רבקה גרמו לשנוי קצוני במנחם. מבחור בישן, המופנם והבודד הפך לאדם מאושר. מנחם הגביר את פעילותו החברתית - נראה יותר בחברה. הירבה יותר בבלויים, הפך יותר עליז ופתוח. מנחם החל לטעום את טעם החיים.

ב-6.10.73, שבעה חדשים אחרי נשואיו, גויס מנחם למלחמה אכזרית שממנה לא שב.

ת.נ.צ.ב.ה.

מתוך מכתב של ידיד

... איך אפשר לשכוח את ימי השנים הרבות שישבנו יחד על כוס קפה. את מוצאי השבתות שהתארחתי אצלו. את חברתו הנעימה בכל עת מצוא, את היותו בן-בית אצלנו וכל כך חביב ואהוב עלינו. וכל זאת במיוחד בגלל סגולותיו הנאדרות והנדירות.

לא. אי אפשר לשכוח, וגם חובה לזכור, את הליכותיו הנעימות, סבר פניו היפות. מתוך ושקט ונחבא אל הכלים במקצת. תמיד אופטימי, עד שבמחיצתו היית צריך להנמיך את הטון אף אם היית נרגז על משהו. ובכלל, כולו אומר היה - איש מידות, ההולך באותה דרך ישרה שהתנא מגדירה באכות - "תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" לאמר, פאר לו עצמו ופאר - שכל מכיריו ויודעו מכירים ומודים בה. זהו אותו שילוב נפלא של "רוח המקום וגם רוח הבריות נוחים הימנו" - וכזה הוא היה.

כל זה היה עוד אתמול - עד שבא אותו יום כפור נורא, כאשר עמדנו בולנו בפני סכנה איומה. מי יודע אם אנו מסוגלים להעריך כיאות את גבורתם וקרבתם של בחורי ישראל שעמדו במערכה קשה וגורלית זו, ורבים מהם ממש מסרו נפשם להגנת עמנו ועם אלוקינו מיד האויב. קשה, קשה מאוד לבטא ולפאר את גודל מעלתם של אותם בחורים שלא זכו להגיע הלום וזיכו אותנו בנס וחיים - ובפרק גבורה מלא הוד. מקום נאדר שמור להם בשרשרת הזהב של מקדשי ה' מכל הדורות. בלי ספק הם יחרטו על לוח לכנו ויהיו מופת אף לרורות הכאים.

אלא שמנחם ז"ל משמש לנו מופת כפול ומכופל, לא רק על שום שמסר נפשו על קדוש ה', אלא גם בזכות אור חייו. האור והזוהר שהפיץ סביבו בגין מעלותיו וגדלות חייו, אותה גדלות נדירה ומופלאה גם בקרב טובים ומיוחדים. אלה יהיו לנר מאיר - לא רק כזכרון להולכים - אלא כחובה, כאור לבאים אחריו. עם ישראל חי תמיד לאור הקודמים. לא רק בזכותם אלא גם, ובמיוחד, לאורם. הם האירו תמיד לבאים אחריהם את הדרך אשר ילכו בה. ובדור זה שלא רב בו האור והורוד, וודאי ווודאי שזכות, וגם מצווה היא, להאחז באור ולהמשיך את זוהרו.

ואולי יש באור זה מעט מזעיר, מן הנחמה לחסרונו של היקר כל כך, ומן המעט הזה, יחד עם רגשי השתתפותי בצערם, ובתקווה לעדוד ונחמה, אבקש להעביר ריגשותי גם אל האחות אסתר והרעייה המסורה רבקה. ויתן ה' שנהיה כולנו, כל כלל ישראל, ראויים לנחמה במהרה.

ואני תפילה ותקוה שבנחמת ציון וירושלים תנוחמו.

ממני המצפה אתכם לנחמה,
וברגשי הוקרה וידידות

דוד שנפי.

שמעון ועקבין ז"ל

קוים לדמותו - מפי חבר לנשק

חיל השריון הוא חיל טכני רב מימדים, ורב בחיילים בעלי תפקידים שונים. קל מאד לחיל כיחיד להטמע בקרבו, מבלי שיבחינו בו חיילים שאינם משרתים עמו יחדיו. לא כן היה הדבר במקרה של שמעון.

למרות שלא היינו בני אותו מחזור בצבא ובטרם נפגשנו באותה פלוגת מילואים ובאותו צוות טנק, כבר שמעתי על שמעון כעל איש צוות מעולה. כעל מפקד טנק טוב ובעקר על התבלטותו בתפקידו כרב-סמל פלוגתי בקורס מפקדי טנקים.

לאחר שצוותנו באותו טנק, למדנו כולנו כי להתבלטותו של שמעון בין רבים אחרים. סיבות רבות וטובות.

שמעון היה הרוח הפעילה בצוות. הוא התבלט בדאגתו לשימור הטנק במצב מעולה, בשקידתו לשיפור נוחיותם של אנשי הצוות וביחסיו האישיים עם כל אחד מאיתנו, וכאן למדנו להכירו ולהוקירו.

טנקיסט ידוע כחיל המסתובב בסרבל מלוכלך ומשומן בגלל התנאים הפיזיים הקשים בו עליו לחיות. לא כך היה שמעון. בנקיונו האישי הפך סמל ומופת לכולנו. לאחר שעות אימון רבות, ולאחר גמר הטיפולים, היה שמעון נקי מכל רבב. והמטפחת הלבנה והמגוהצת שבכיסו סימלה הכל.

לאחר שנודע לגיורא, מפקד הפלוגה, כי שמעון שמש כרב-סמל פלוגתי בשרותו הסדיר, ביקש ממנו לשמש בתפקיד זה במילואים. אך שמעון העדיף להשאר עם אנשי הצוות שלו אותם ראה כגוף מלוכד ויעיל. הוא העדיף להשאר "הלוחם הפשוט" ללא תואר של נושא תפקיד כלשהו.

באחד האימונים נפצע שמעון ונאלץ להשאר בשטח הפלוגה. בערב, כשחזרנו מיום אימונים מפרך, נגשנו לחדר האוכל לאכול את מנות הקרב הסטנדרטיות. אז נכונה לנו הפתעה נעימה שמעון, שנאלץ להשאר במקום ולנוח, העדיף לאסוף את ממלאי התפקידים ולהכין ארוחה חמה וטעימה להפליא... ויותר מכך, הוא אף קנה על חשבוננו בקבוקי שתיה קרים ומרעננים לכל אנשי הפלוגה... כתמיד, גם הפעם התגלה "לב הזהב" של שמעון, התחשבותו באנשים ורצונו לעזור ולתרום לנוחיותם.

ביום-כפור אחרת פקודת הגיוס להגיע אליו. הוא לא חכה לה. ארז את החפצים ונסע לחפש אחרינו. לבסוף הצליח לאתרנו בחולות סיני. משהתברר לשמעון כי תפקידו כטען-קשר "נתפס" ע"י איש צוות אחר לא ויתר שמעון על זכותו להצטרף אל הצוות עמו תרגל וחי במילואים, ואנו הצטרפנו לבקשתו. לבסוף ויתר השני, ואנו שמחנו להיות שוב, כמשפחה אחת אשר כל אחד ממרכיביה מכיר, סומך ובוטח ברעהו.

שמעון הוכיח עצמו כלוחם וטען-קשר מעולה. הוא תיפעל את התותח במהירות ובמיומנות ודאג לקשר תקין. במהלך הקרב נפגע הטנק מפגז ארטילריה ואגטנות הקשר נשברו. ללא היסוס, קפץ שמעון מן הטנק תחת אש, והביא אנטנה חדשה אותה התקין במהירות, שכן ידע עד כמה חשוב קשר תקין בטנק מפקד הפלוגה.

ככאב וצער עמוקים, נודע לי עם שובי, כי שמעון איננו איתנו. אין מילים בפי לתאר את גודל הכאב ואין בפי ניחומים למשפחתו, ולכל אלה שהיתה להם הזכות להכירו.

השם יקום דמו!

מרדכי זילבר ז"ל

מ ו ט י .

קשה לקצר כשעומדים להעלות קווים לדמותו של בחור מסוגו.

קשה עור יותר המחשבה כי הלך ולא ישוב עור.

את הבית עזב בקומה זקופה, בבטחון גמור, כשעיניו השחורות שקטות ועל שפתיו חיוך מרגיע.

- "הי חזקה. שמרי על בנבו. בעוד שלשה ימים אחזור!" אמר. הוא לא תאר לעצמו שהפעם המערכה קשה ואכזרית.

רצה ללכת. ללא סבלנות חיכה שיבואו לקרוא לו. רצה ללכת, לעשות את המוטל עליו, ולחזור. כזה היה אופיו. כשהיתה מוטלת עליו חובה מסוימת או עבודה כלשהי לא אהב לדחותה ליום המחר. - "עשי הכל היום ואל תדחי למחר" נוהג היה לומר לי.

בשקט ובשלווה שאפפו אותו היה משיג כל מטרה שהעמיד בפני עצמו. מעולם לא ביסה להשיג דברים או לשכנע אנשים תוך הרמת קול. תמיד בשקט ובמבט עיניים חודר. היה בעל אמביציות גדולות. לאט, לאט - ובטוח. שלב אחר שלב השיג את אשר הציב לו כמטרה ויעד.

אהב את החיים. היה עליז תמיד. נהנה מכל יום בחייו. ידע ליהנות מכל דבר שנקרה בדרכו. מכל רגע ידע למצות את הטוב וליהנות.

והצער גדול הוא. חיים צעירים אלו, שכה אהבו ל"חיות" בקטפו באמצע דרכם.

שושי
(אשתו).

אריה חן-ציון ז"ל

מתולדותיו

יהודה-אריה ז"ל נולד ברמת-גן בכ"ב גיסן תשי"א (27.4.51). כבר בחרשי ינקותו הראשונים נתגלה כילד ער ומפותח באופן מיוחד. הקדים במילמולו, בישיבה, בעמידה ובריבור.

בהיותו בן שנה עבר עם הוריו להשתקע במושב חמר, ליד בית-דגן. ימי ילדותו הראשונים עברו עליו במושב, בין חלקות מוריקות ובסביבת בעלי חיים, חיות-בית, עופות וצפרים. יחד עם הוריו נתנסה בכל קשיי הבראשית וחבלי הקליטה של מושב מתחיל בשנות המרינה הראשונות.

את חנוכו קבל בגן הילדים ובביה"ס היסודי של המושב וסיים את למוריו בהצלחה בביה"ס "מוריה" בתל-אביב. את חנוכו התיכוני קבל בישיבת בני-עקיבא "נחל-יצחק" שבמושב נחלים. אף כאן נסתיימו למוריו בהצלחה, בקבלו את תעורת הבגרות במגמה הריאלית של הישיבה. בן 17 שנה בלבד היה כשסיים את למוריו התיכוניים וכך נתאפשר לו לעבור מספר חדשים ער לגיוסו, ולעזור בכך למשפחה שמנתה כבר אז שמונה נפשות.

במאי 1969 התגייס לחיל השריון. בספטמבר 1969 סיים את הקורס לתותחנות בביה"ס לשריון כחניך מצטיין, ומשם עבר לקו התעלה, בו שרת בתקופה החמה של "מלחמת ההתשה". במרץ 1970 נפצע, באחד מסירוי הסוללה שערכה יחידתו בגזרה הרומית של התעלה, כאשר הטנק שלו ספג פגיעה ישירה. כשגופו מלא רסיסים וכוויות בפניו וביריו פונה לבית החולים "תל השומר". כעבור שלשה שבועות של שהיה בביה"ח חזר ליחידתו כשהוא מדדה על רגל כואבת ונעול סנדלים.

בשנים 1970-71 עד מאי 1972, מועד שחרורו מצה"ל, שרת כמש"ק קשר באותה יחידת שריון, באזור תעלת סואץ.

עם שחרורו נתקבל לעבודה בחברת הבטוח "מגדל" כסוקר בטיחות של החברה. בו-זמנית נרשם ללימודים לאוניברסיטת "בר אילן" ללמודי הקורס המורחב בפקולטה למדעי החברה - כלכלה.

ואמנם סיים את שנת הלימודים הראשונה בהצלחה, בעורו מחזיק במשרה מלאה בחברה וממלא חובותיו החברתיות-משפחתיות בשלוות בפש, ברוח טובה ובנועם הליכות.

כדברי מתנכו לאמר: "ברוך כשרונות, ישר-דרך ומצניע לכת".

ביום הכפורים, בשעת תפילת "נעילה", נקרא אל הדגל יחד עם חבריו. כעבור אחד עשר ימי לחימה קשים, בהם ניצל בנס מספר פעמים, נפל בעת מלוי תפקידו, כשיצא לחלץ את הצנחנים מ"החווה הסינית".

יהי זכרו ברוך לעד. תהי נשמתו צרורה בצרור החיים.

ל ז כ ר ו

תכונתו של הדור ששורותיו נתדלדלו עתה בצורה כה טראגית, היתה גיבושו הנפשי להיות מוכן לכל צו וקריאה לעמוד בפרץ, ולחסום בכוחם, גופם ונפשם דרכו של אויב מתנכל. כזה ומאלה היה אריק. הראשון בין הראשונים.

מאביו, רב סרן בצה"ל, מפקד הפלוגה הרתית בקרבות מלחמת השחרור, נחל את האהבה העזה לארץ ישראל ולצה"ל. במושב חמר, בחוג משפחתו שהוקיר ואהב, ספג את ערכי המסורת היהודית, את כח המסירות לעם, ואת רגש האחריות כלפי הכלל והפרט. בקו הוריו ובין כתלי הישיבה נתגבשו מקורות אישיותו ודמותו הרוחנית-תרבותית: ישר ררך, נעים הליכות, אמיץ, כנה ומאמין, בעל תושיה ויזמה עצמית מבורכת. עצתו, תבונתו, תגובתו המהירה עמדו לו ולחבריו בקרבות בהם התנסו במלחמת ההתשה מול האויב המצרי.

זכורני, והוא שוכב בבית החולים לאחר פגיעה ישירה בטנק שלו, גופו מלא כוויות, תחבושות חותלות פצעיו, אך הוא כולו רגוע, שלו, בוטח בכוחותיו וברעיו. באת להשמיע לו דברי עדוד ונמצאת מקשיב למילותיו השקטות, הנוסכות תקוה, כח ותוחלת. ונרמה כי אכן אתה, המבקר, למי-המרפא של מעיבו נזקקת.

אהבה רבה רכש לארץ הזאת, דרכיה ושכיליה. אהב לטייל בה, ליהנות מנופה, לגלות כל פעם מחדש את קשרינו ההסטוריים עמה, שלגביו היו קשר אישי, טבעי ומהותי. נוהג היה לשתף חברים בטיול, ולהדריכם בו כשותפים לאותה חוויה מרגשת.

נגדעו חיים צעירים ויקרים שהיה בהם הנפלא והמבטיח. נותר החלל והכאב. אל אריק יקירנו ולשכמותו נתכוון המשורר:

היה נערנו כצוק הגלבווע.
היה כמעוף נשריו נאדר -
אמיץ ונועז וגבוה, גבוה,
עד אחרון רגעיו מול הצר.

(דודו)

אריק שלי

קשה לי לכתוב על אריק שלי בזמן עבר. אריק איננו? ... לא, לא יתכן. זה לא הוא, זו אני השייכת לעבר. עוד חבה אחת ברשימת החנות המופיעות לתקופות השנים.

בארי... בית עלמין ארעי... אזכרה. מאות קברים רעננים. אלפי משתתפים. זעקות אבות, אמהות, רעיות. הגם אני בתוכם? כן, האמנם? אך לא, לא דמעה, לא אנחה, אלם. אמנם אני כאן, אך הנני כחולמת. הנה אני נערה צעירה, עריין לא אם, במלחמת השחרור. ומסביבי שכול ויגון וליבי בל עמי. משתתפת אני בצערם כואבת את כאבם.

ובבית. חברים באים. מביאים תמונות, מספרים, מרפדפים באלבומים. והנה אני שוב אחת מן העבר. מן אמו של ג'ימי (מתוך "חברים מספרים על ג'ימי").

"אמא תכיני קפה. משה הגיע עם חברים".

ואני מכינה. ומשוחחת על אריק. אני מספרת והם מספרים. אבל כל זה לא בזמן עבר. כי הנה הוא אתנו, מדריך אותי בדברי ומנחה את חבריו בספוריהם. בקולו העמוק והשקט ובבטחון השופע ממנו.

ושוב, כאילו בהווה.

"אמא, אני אומר לך. את אל תרימי ידיים. תשאפי ותשיגי. ובאמת, למה שלא יהיה לכם...".

"... אמא, את מבינה אמא?"

כן ילדי, מבינה אני. יען כי הטבת להסביר. כיצד טוענים הפגזים. איך הולכים אל הטנק בשעת הפגזה, לא בריצה ולא בלי פחד, רק פשוט כך, כי כבר רגילים.

ומה אמר המרצה לכלכלה לפתרון בעיות האינפלציה. ואיך עד אור הבקר על תרגילי אנגלית ישבת ...

רק דבר אחד הבן לא אבין. איך עמד בך הכח לעמוד במלחמה איומה זו ל"א ימים רצופים, להושיע את עמך ולהדוף אויב, ורק את נפשך אתה לא הצלת.

זאת לא אוכל להבין, כי הסבר על כך לא זכיתי לשמוע.

מלטיה חן-ציון
(אמו)

דוד ישי ז"ל

לגיורא שלום!

מאז קבלתי מכתבך אני מהרהרת, חושבת ושוב הופכת בדעתי: אלוהים אדירים! כיצד זה כותבים קורות חיים של צעיר בן 23? אגב, "בשורת האיוב" על נפילתו הגיעתנו ביום הולדתו ה-23.

ואלו קורותיו:

שנתיים היה בבית תינוקות בקבוצת אלומות. ארבע שנים שיחק שם בגן הילדים ו-12 שנה למד במוסדות החנוך המשותפים בעמק הירדן.

שלוש שנים שרת בתקופת מלחמת ההתשה כאיש שריון בסיני, ואלו שנתיים הריח את ריח החיים (מחוץ למסגרות שתמיד נכפו עליו). מה הספיק בשנתיים אלו?

האכתוב על נערת חמד אותה הספיק לאהוב שנה ואותה רצה לשאת לו לאשה?

האכתוב על רצונו העז ללמודים, אשר במ השקיע את כל מאודו? האספר על דבקותו בכל מטרה אשר הציב לעצמו?

האכתוב על חלומותיו ושאיפותיו אשר חבקו עולם ומלואו ואשר לעולם, לעולם, לא יזכה עוד להגשים?

דודו היה נער רגיל הממלא את כל חובותיו ברצון ובדיקנות. היתה לו נפש פיוטית ומתלהבת, ועל כך יעידו מכתבים רבים ששלח מטיוול בחו"ל. מוכן תמיד לתמוך, לתרום ולעזור. מעל הכל אהב לצחוק, לחיות. כיצד הדביק בשמחת החיים שלו את כל חבריו הרכים כל-כך?

עתה לא נותר דבר, פרט ללוח עץ קטן בחלקת הנופלים אשר קברם לא נודע, בהר הרצל.

מזלנו, שיש לנו אותו כל כך הרבה בלבנו!

חנה ישי
(אמו)

דברים שנכתבו ע"י אחותו דינה

14.11.73

דודו שלי לא יחזור עוד הביתה בימי שישי כדי לשבת צמוד אל הספרים.

הוא לא יגרור עוד את הרגליים בעת הליכתו ולא יחזיק עוד לעולם סיגריה "נלסון", נטולת פילטר, בין אצבע ואמה צהובות.

כל הבגדים שלו נשארו מקופלים בארון ודודו שלי לא ילבש אותם יותר לעולם.

דודו שלי לא יקרא לי "אחות". הוא כבר לא ינהל שיחות טלפון אינסופיות בערבי שישי כדי "לארגן" נערה למיכאל או לאלפסי או לשלום.

דודו שלי לא יצחק יותר ולא יחייך ולא ימלא דפים על דפים בכתב-ידו הבלתי קריא.

הוא לא ינשום ולא ידבר ולא יראה ולא ישמע ולא יחוש עוד את אהבת כולנו.
כי דודו שלי נשאר שם, בחולות הצהובים של סיני. כתוך טנק שנשרף, צמוד לאדמת מולדתו
ישראל - לנצח נצחים.

ק ט ע י ם מ מ כ ת ב י ו

שלום אחות!

לא ידעתי אם לפתוח את המכתב ב"שלום חילת" או משהו בבוסח "הידד למדינה" או "לגבורים
בעם שלום!" ולכן בחרתי בשלום אחות.

אני רוצה לשלוח לך אחולי השתפשות נעימה. שמחתי לשמוע שאת נהנית ומנסה להצליח. בסה"כ,
במדינה כמו שלנו אי אפשר לנקוט בעמדה שלילית כלפי צה"ל. פשוט, בלעדי צה"ל אין לנו
קיום. אין לנו הלוקסוס להיות פציפיסטים, אלא במידה ואתה מסכים שיבוא משהוא ויהרוג את
הורייך, יהרוס את ביתך ואת השאריות יזרוק לים. לצערי אין זו פראזה, זו מציאותנו
האכזרית, גורל מורשת אבות עקובה מדם. על כן בקשתי אליך אחות: עשי כמיטב יכולתך, כי
עמנו זקוק לזה.

קטע מכתב מגרמניה

... בקרתי במחנה-ההשמדה דאכאו. הבקור היה מזעזע. הציק לי המחשבה שכאן איברו אחי את
זכותם לחיות חיי אנוש. בצריף בו דרכו רגלי נכרתו מאות מעונים בידי חיות מתורבתות.
ואנוכי הקטן, נצר העם המעונה הזה, חפשי כדרור הזה בשמיים, וכל זאת בזכות ארצי הקטנה,
בזכות השתיכותי לישראל ... לעולם ... לעולם לא יקרה לי מה שקרה לאבותי כאן.

כהן שלמה ז"ל

שלמה נולד בארץ ב-1.5.51 באסף הרופא.
הוא סיים את בית הספר העממי ע"ש יהודה
הלוי ביהוד. לאחר מכן למד שלש שנים
בבית הספר המקצועי "עמל".

עם סיום שרותו הצבאי החל לעבוד
בתעשייה הפלסטית בבית חרושת וול-חן.
היה מסור מאד לכל תפקיד שהוטל עליו,
בצע אותו בנאמנות וברצון. היה בעל
מקצוע מעולה.

באוגוסט 1974 עמד להנשא, עתה הוא איננו.

סמרנו יהושע ז"ל

יהושע נולד בתל-אביב בשנת 1951. בגיל 9
התייתם מאביו שנהרג בתאונת דרכים. ומאז
גדל ללא אב. אמו, האלמנה, בטלה על שכמה
את נטל המעמסה וגידלה אותו ואת שלשת
אחיו, יבדלו לחיים, במסירות ובנאמנות.

עם סיימו את ביה"ס היסודי יצא לעבוד כדי
להקל על אמו. בתחילה עבד ביום במכונאות
ובשעות הערב למד ב"אורט" יפו. לאחר שנה
הפסיק את עבודתו זו ועבר לעבוד במלטשת
יהלומים, עד לגיוסו לצה"ל.

למרות המצב המשפחתי הקשה התגייס ליחידת שריון קרבית ועבר קורס תותחנות. במלחמת ההתשה
והשתתף בחלק מהקרבות ליד התעלה. לאחר מכן עבר למרכז הארץ ושרת כאפסנאי ביחידת שריון.
עם שחרורו מצה"ל חזר לעבודתו בליטוש יהלומים. בשקדנות רבה עבד. ימים תמימים ללא-לאות כדי
לחסוך ולהסתדר בחיים, ולעזור לאמו שגידלה אותו ואת אחיו במעט הכוחות שנותרו לה.
יהושע ז"ל היה מלא מרץ וחדוות חיים. הוא היה ספורטאי מעולה. במיוחד התאמן ב"קרטה" והיה
בין המצטיינים בספורט זה. למרות כוחו הגופני הרב היה צנוע, בישן. לא אהב לפגוע באף אחד
מחבריו ובני משפחתו.

חבריו חיבבוהו ועם נפילתו - נפל להם ידיד באמן.

את חברתו אסתר הכיר לפני זמן לא רב. הרגשנו שבאסתר בחר להיות חברתו לחיים. בדעתו היה
להתחתן ללא בטל של חובות על גבו ומטרתו, אילולא נפל, היתה מתקיימת במהרה.
תוכניתו להקים משפחה נקטעה בתחילת דרכה. חייו נקטעו.

ת ה א נ ש מ ת ו צ ר ו ר ה ב צ ר ו ר ה ח י י ס .

מנחם פומושצניק מספר על חברו שנפל

את יהושוע סמרנו לא הכרתי אישית לפני המלחמה, אך את ההיכרות האמיתית בינינו עשינו בשבועיים של לחימה. הצוות כולו - מלול כנהג, גדי כותחן וסמרנו ז"ל כטען-קשר - הצטרף למין תמונה שהורכבה ממכלול של פרטים קטנים שנשתמרו בזכרוני מאותם שבועיים קריטיים.

בוקר יום ג', ה-8.10, יצרנו מגע עם האויב, כשרוב הזמן אנו צופים, יורים ומחליפים עמדות - כל זאת תחת אש ארטילרית כבדה. לא פעם הציע לי יהושוע ז"ל להתחלף עמו כשהיינו בעמדת תצפית, כדי שאוכל לנוח קמעא.

גם בהיותנו בשיא המתח, אחרי ימים שלמים של לחימה, בשעות קשות ומרות של הקרב, לא שכח יהושוע ז"ל לטרוח ולהכין סנדוויץ' לכל אחד מאנשי הצוות, כשהוא מתאים את הכריך לפי טעמו האישי של כל אחד ואחד.

החם ששרר בטנק באותם הימים, לאחר שעות של ישיבה ולחימה בצריח, היה קשה מנשוא. ואז היה זורק לי יהושוע ז"ל מימית מים החוצה, כדי לשטוף את הפרצוף ולשמור על רעננות מינימלית. הוא עצמו נראה היה שלו, כאילו הכל אינו נוגע לו. מידי פעם זרק שאלה בנוסח: "מה קורה בחוץ"? אך תמיד שמר על שלוה ובטחון.

זכור לי עוד שאחרי עשרה ימים של לחימה מתשת, כשעדיין לא נראה הסוף, ניסה יהושוע ז"ל לשדל את הנהג לאכול משהו, למרות שהלה אבד את תאבונו.

ה-19.10 הבטיח להיות בתחילתו יום שקט. היתה לנו הזדמנות פז להתקלח לכתוב מכתבים, לקבל דאר ולפגוש חברים. היתה הרגשה שהכל הולך סוף סוף להגמר.

בדרכנו חזרה לעמדות האש נפגענו.

נחום רוט ז"ל

נ ח ו ם .

מילדותו ניכר האדם באופיו ובתכונותיו. מילדותו היה לנו נחום הטוב מקור של נחת על טוב לבו, על שלוות נפשו, על תבונתו שהיתה כה חמודה בילדותו, וכה אנושית ונפלאה ככל שהתבגר.

בין חבריו התבלט בתכונות אלה והיה מקובל עליהם בתפסו בקרבם תמיד מקום כחביב חבורתם.

כבוגר, בהיותו תלמיד ב"אורט" במגמת אגרו-

מכניקה היה הרוח הטובה והחיה בכתתו, ובחיוכו הטוב ידע לקנות כל לב ברגעי מבוכה ושובבות. מסירותו ודבקותו בכל מעשיו תוך נכונות לקבל ברוח טובה כל קושי ומכשול, יכולתו למצות מכל מצב את החיובי והמעודד הטביעו חותם על כל מעשיו, ואמנם מעולם לא התלונן. לא רטן, חייך איתן וביצע את תפקידיו.

בהכנסו לעסק של אבא רכש מיד את כל סודותיו וזכה בהערכת וחיבת כל העוסקים בו, המפתיע והמפליא את כל מכריו היתה נכונותו לעזור אף למתחריו בענף שהללוהו תמיד על נדיבות לבו, על עצותיו אף במקרים מסובכים.

היה נכון לעזור לכל, הן בבית לאמא, בשיפוצים ובתיקונים, שמח לעזור ולסייע אף לאנשים שלא הכירם כלל כבאותו מקרה שנחלץ בחצות הלילה לעזרת אשה שמכוניתה התקלקלה והוא טרח ועמל עד שהצליח לתקן את הנדרש ולהביאה בשלום לביתה.

מעולם לא היה אובד עצות, תמיד אחראי, שלו חייכני ומסור. את נדיבות לבו, רוחו הטובה והחיננית בטא ביחסו לילדים ששמחו תמיד להמצא במחיצתו ולהיהנות מעליצותו, ולהשתעשע בדרכו החביבה. אהבה זו לילדי הסביבה התפתחה במהרה לאושרו של בעל אוהב צעיר ולשיאה הגיעה בהיוולד בנו מיכאל. כל עולמו נסוב מאז סביב הבן שהעניק למשפחה הצעירה מלוא חפניים אושר.

והנה נקטעה ונגדעה מסכת חיים מאירה וקורנת זו: "מלחמת יום הכיפורים". נחום המשוחרר לחלוטין עקב מצבו הגופני, לאחר ניתוח פנימי קשה, שאינו חייב להתגייס, קם, מתאיצב, נענה לחוש הלאומי ולצו האחריות הפנימית שהוטמעו בדמו בבית אבא ואמא, בית לוחמי המחתרת ונפל כגבור תוך מלוי מופתי של תפקידו ודאגה מופלאה לחבריו הלוחמים.

ואנו הוריו שהעריבו נפשנו לכל סכנה למען הקמת המדינה, שהיינו נכונים לכל קרבן - נשברנו שבר! ומעתה נהלך בנתיבות החיים ואין מרפא ללבנו כי נחומי שלנו איננו עוד, כי חיוכו, שלוותו, תבונתו, נותרו ללוותנו עד תום ואין תנחומים.

הוריו.

יש כוכבים / חנה סנש

יש כוכבים שאורם מגיע ארצה
רק כאשר הם עצמם אבדו ואינם.
יש אנשים שזיו זכרם מאיר
כאשר הם עצמם אינם עוד בתוכנו.
אורות אלה המבהיקים בחשכת הליל
הם הם שמראים לאדם את הדרך.
אומרים, כי כדי להצמיח את האילן
גוזרים ריקבון על הגרעין.

כמה מאות בחורים הותירו
בארץ הזאת את גופם - ודמם -
ואת שנות חייהם היפות ביותר
שלא נחיו עדיין,
כדי שיהיה גרעין באדמה הקדושה
גוזרים רקבון על הגרעין,

האם יצמח ממנו אי-פעם השלום?

* * * * *